

SZÁSZ ANNA

Sziget 2003

Ma már nem reveláció. Ma már ismétlődő program, mondhatni hagyomány, hogy július végén–augusztus elején megrendezik a (Hajógyári) Szigeten Közép-Európa legnagyobb méretű, legjelentősebb nyári könnyűzenei fesztiválját.

1997-ben, amikor először jártam kint, a Szigetnek, mindannak, amit az egy hétre ott sátrat verő, vagy esetenként kilátogató ifjak ezen értettek, bulit, együttléteket, szigetfilínget, szabadságot stb. stb. még különleges, sőt kifejezetten avantgárd zamata volt. Ma ez kevésbé érzékelhető. A Sziget lehiggadt, konszolidálódott, nagykorúvá vált.

A mai arculatához hozzátartozik a civil szervezetek növekvő érdeklődése, illetve növekvő számban való részvétele. Hat évvel ezelőtt őszintén meglepett, hogy talán tíz-tizenkét civil szervezet élt azzal az évente egyszeri lehetőséggel, hogy egy helyen, egy időben több tízezer mindkét nembeli fiatal emberrel találkozhat, közelebb kerülhet hozzájuk, megismerheti őket, kapcsolatot köthet velük.

2003-ban a Szigetre kitelepiülő szervezetek már külön egységet alkotnak: a Civil Falut.

A Sziget Kulturális Szervezőiroda munkatársai három évvel ezelőtt alakították ki azt a koncepciót, hogy elektronikus pályázat alapján adnak helyet a civil szervezeteknek.

A pályázat kitűzésétől kezdve a szervezés valamennyi fázisa Wootsch Péter, a Sziget Iroda közkapcsolati munkatársának feladatkörébe tartozik.

Wootsch Péter, bár ez paradoxonként hat, civil ügyekben vérbeli profi. Népművelő-tanár szakon szerzett diplomát, erre ráépültek ifjúsággal kapcsolatos képzések, szervezeti és menedzseri ismeretek. Alapító, kezdetben politikai, majd közigazgatási államtitkára volt a Gyermek, Ifjúsági és Sport Minisztériumnak. Az Európa Tanács ifjúsági és sportigazgatóságának szakértője. A Szigeten az első naptól az utolsóig mindig megtalálható. Telefonon is, személyesen is.

A pályázatokat, mint mondja, már márciusban meghirdetik. A civilek a saját tevékenységi körüknek megfelelő programokkal pályáznak. A korábbi tíz-tizenöt szervezettel szemben 2003-ban 189-en küldték el a programjavaslataikat, 128 szervezetét fogadták el.

Képviselettek magukat egyházak, közintézmények, országos hivatalok, mint például az ombudsmani és foglalkoztatási hivatal, minisztériumok, köztük az Oktatási Minisztérium.

A civilek közt a fogyatékkal élők szervezetei, különös tekintettel arra, hogy 2003 a fogyatékosok éve, a szenvedélybetegségek ellen küzdő szervezetek, különböző diákszervezetek, diákönkormányzatok egyesülete, egyetemisták, köztük a közgazdászhallgatók nemzetközi egyesülete, a Habeas Corpus jogvédő szervezet, a Labris Lesbikusok Országos Egye-

sülete, a kisebbségi szervezetek, köztük a roma Kályi Jag és az Amaro drom, de jelen voltak a különböző zöldszervezetek, és a sort folytathatnánk.

A programok is széles skálát öleltek fel.

Információk és tanácsadás a szenvedélybetegségekre vonatkozóan, működött drogbusz, voltak tűcsere állomások a nevével jelzett szolgáltatásokkal, a fogyatékkal élőknek ugyancsak különféle programjai, köztük az ún. Ability park, ahol az épek kipróbálhatták, milyen is kerekesszékekben ülni, és mondjuk lejtőn lefelé közlekedni.

A Civil Sziget Nagysátorban önálló, és naponta változó műsorra ülhett be a közönség, déli tizenkettőtől folytatólagosan este tizenegy óráig.

Reggeltől estig helyszíni közvetítést adott a Civil Rádió, éjszakai asztali tenisz bajnokságokat rendezett a Ping-pong Doki tevékenysége alapján létrejött, immár országos szervezet, a MÉSE.

A programok közt megemlítendő az úgynevezett élő könyvtár, amelyben kikölcsönözhető emberek testesítettek meg intézményeket, fogalmakat, kisebbségeket. Ennek bevallott célja csökkenteni az előítéleteket.

Voltaképpen a Sziget minden programja a tolerancia, a mások elfogadásának jegyében fogant.

A Sziget Iroda sokszáz önkéntes segítővel dolgozik. Az iroda ingyen biztosítja a civil szervezetek számára a technikai feltételeket, sátrat, áramot, berendezést. A program költségeit viszont maguk a civilek viselik.

A szervezők arra töreksenek, hogy a Civil Falu áttekinthető legyen, hogy a szervezetek ismerjék egymást, hogy kapcsolatba lépjenek, és, hogy végső sorban létjogosultságot nyerjen a civil mentalitás.

Nyolcadik éve...

...állítja föl sátrát a Félúton Alapítvány, azzal a jelmonddal, hogy *Alkoholizmusról – másként.*

A civil szervezetek közt az alapítvány úttörő szerepet játszott, már az első években felismerte, hogy milyen lehetőséget nyújt jelenléte a Szigeten a fiatalokkal való közvetlen kapcsolatok kialakítására, az alkoholizmusra vonatkozó, előítéletek nélküli ismeretek terjesztésére. Nevezetesen, hogy az alkoholizmus betegség, nem pedig jellembeli fogyatékoság.

Kovács Csaba, az alapítvány titkára, hét év tapasztalataival a háta mögött, komoly pozitívumnak tartja, hogy a felkészülés évről évre szervezettebb. A kapcsolat a Sziget Iroda és a civilek közt, attól kezdve, hogy márciusban meghirdetik az arra az évre esedékes pályázatokat, folyamatos, az Iroda figyelme az apró részletekre is kiterjed, a szervezetekkel a szerződéseket már jóval a nyitás előtt megkötik, gondoskodnak a technikai feltételekről, időben szétosztják a jegyeket, hogy a szervezetek önkéntes munkatársai ingyen juthassanak be.

A sajtó már évek óta cikkezik arról, hogy a szigetlakók összetétele megváltozott.

Kovács Csaba ezt megerősíti, mondván, tapasztalata szerint a résztvevők száma nem csökkent, sőt, ma már a 30-40-es korosztály is érdeklődik. Következésképpen a programok összeállításakor figyelembe ve-

szik az ő igényeiket és ízlésüket is, nemcsak a pop-rock és heavy-metal, hanem a lightosabb zenét játszó együtteseket is meghívják.

Változott a Sziget abban a tekintetben is, hogy azok, akik korábban a *Sziget-csücskön alszunk, fürdünk a Dunában* életmódot képviselték, mára eltűntek. A Szigetlakók összetétele kétségtelenül a vagyonosabb, fizetőképesebb réteg irányában tolódott el. Pár évvel ezelőtt még jelentős számban voltak kint a 16 éves középiskolások és szakmunkástanulók, mára kevesebben tudják közülük a tetemesen megemelt belépőjegyárat megfizetni. Az állami gondozottakról nem is beszélve.

Sok viszont a külföldi látogató, jönnek a szomszédos országokból, és jönnek Nyugat-Európából.

A szigetérzés Kovács Csaba szerint megmaradt. Az ifjak és kevésbé ifjak változatlanul a buliért mennek ki, változatlanul élvezik a Sziget nyújtotta szabadságot, amivel vissza is lehet élni. Ám, ha megtörténik, hogy valaki túldrogozta, vagy túllitta magát, akkor megvan a háttérsegités, nem riasztják a szülőket.

A Félúton Alapítvány minden évben ugyanazon 20 kérdést tartalmazó kérdőív kitöltésére kéri meg a sátrukat felkereső lányokat és fiúkat. A kérdések az ivási szokásokra, az alkohollal való kapcsolatra vonatkoznak.

Az évek során a *Mikor ittál először tudatosan?* kérdésre adott válaszok arról tanúskodnak, hogy egyre korábban. Míg 3-4 évvel ezelőtt a 16-18 évesek ittak az alkohol bódító hatásáért, az utóbbi időben már a 12-14 évesek vesznek bort a Közértben azért, hogy érezzék a hatást.

Az általános iskolások felső tagozatosainak nagy része már volt részeg, a kitöltők 70 százalékánál fordult elő filmszakadás, azaz emlékezetkiesés. A lányok a fiúknál 2-3 évvel később ismerkednek az alkohollal, de az elmúlt években náluk tapasztalható képet ők is korábban.

Azoknak, akik felkeresik a sátrat, és kitöltik a kérdőívet, a 65-70 százaléka válaszol a 20 közül 6-7 kérdésre igennel, ami már alkoholproblémát jelez. Tavaly óta azt is megkérdezik, hogy használ-e az illető drogot, a válaszolók nagy része feleli azt, hogy igen, már kipróbáltam.

Drog? Drog

Brigitta 17, Éva 16 éves. Egy Duna menti kisvárosból jöttek, Brigitta barátokkal, Éva a tesójával. Ők ketten unokatestvérek, kapcsolatuk rendkívül szoros és meghitt.

Brigitta magas, barna, dekoratív lány. Grafikát, festészetet tanult, másutt, nem a szülővárosában, de, mert az ottani kollégiumból kirúgták, egy sátánista szobatársnője megvádolta valamivel, hogy mivel, azt nem értettem pontosan, az idei tanévet az otthoni szakiskolában kezdi.

Éva a helybeli gimnáziumba jár, most lesz másodikos.

Ő punkos szerelésben van.

A két lánnyal az egyik drogprevencióval foglalkozó civil szervezet sátránál találkozom. Miután kitöltötték a 16 kérdést tartalmazó Drogotót – a kérdések többségét én biztosan nem tudnám megválaszolni, az egyik-

ben felsorolt 18 szer között van olyan, amelyiknek a nevét sem hallottam –, megkérdezem, hogy hajlandók-e egy kis beszélgetésre.

Hajlandóak.

Rögtön a tárgyra térek.

– Van-e valami kapcsolatuk a drogokkal?

Brigitta: – Igen, van. Én mákteát fogyasztok, füvet, olykor hasist. De kipróbáltam már ópium és morfium származékokat. És gyógyszert, alkohollal együtt. Mákteát csak egyszer, hasist gyakrabban. Ha van valami buli, akkor.

Érdeklődöm:

– Milyen gyakran van buli?

– Változó. Házibuli, koncert... Ha csomó fazont ismer az ember, több házibuliba fog járni.

Éva az első kérdésre: – Fű, extasy, máktea, hasis, speed.

– Hogy juttok hozzá?

– Mindenhol árulnak, aki akarja, megtalálja. Diszkóban, kocsmában. Haver ad egy telefonszámot. Különben a bulikon inkább iszunk, sört vagy bort, a márkásakat, a tablettás borokat nem.

– És ha bevesztek valamit, az miért jó?

Brigitta: – Mindenképp élmény. De mindkettőnknek van annyi esze, hogy kontrollálni tudja, mit és mennyit.

Éva: – Miért jó? Nem tudom megmondani. Mert jó. Nagyon sokan leszarják, hogy mi lesz öt év múlva, vagy húsz év múlva. Most jó.

Brigitta: – Ha azt mondanám, hogy nem érdekel semmi, akkor már össze-vissza drogoznék. De tervezni nem tervezek. Mármint jövőt. Akármit azért nem fogadok el. Vannak szerek, amiktől beparázik az ember. Flash-backjük lesz. Nem tudják megkülönböztetni a hallucinációt a valóságtól.

Hozzáteszi:

– Nekem is elég sokszor volt hallucinációm. El kellett mennem pszichiáterhez. Hajlamos vagyok a depresszióra, bevettem valamit, valami morfium alapú gyógyszert, ráíttam alkoholt, ettől beparáztam, megijedtem.

Éva: – Velem is megtörtént. Bevettem gyógyszereket, nyugtatót, fájdalomcsillapítót, sokat, rosszul lettem otthon, össze-vissza hánytam. Így sikerült.

– Tudnak-e otthon arról, hogy drogoztok?

Brigitta: – Apám meghalt. Anyám tudja, de csak azt, hogy ez már a múlt. Régen ő is szívott hasist, ezért mondtam el. Meg el kellett mondani, mert eléggé kikészültem, és két hétre be kellett feküdnöm a gyermekpszichiátriára.

– Mi volt az oka, hogy annyira kikészültél?

– Volt egy angol tanárom, aki zenél is, basszusgitározik, jó fej, tök jól összebarátkoztunk, volt köztünk fiú-lány kapcsolat is, aztán valahogy mégis rosszul sült el a dolog. Különben a lányokhoz jobban vonzódom, mint a fiúkhoz.

– Te grafikusnak készülsz, festőnek. Akár lehetnének is távolabbi céljaid.

– Vannak. Szeretnék nyelveket tanulni, utazni, vele – mutat Évára –,

mert őt nagyon szeretem, ő a szívem csücske. Amikor Apámat temettük, akkor ők eljöttek, mi akkor megtaláltuk egymást.

Éva: – Nekem van egy nővérem, de neki más értékei vannak. Ő valóságos, nekem meg túl mesterkéltnak tűnik az az egész. Mi akkor is jól érezzük magunkat, ha kimegyünk a városból, sétálunk, hülyülünk.

– Voltaképpen mi köt benneteket össze?

Éva: – Brigi előtt nincsenek korlátok. Vele azt csináljuk, amihez kedvünk van. Mindent neki mondom el először. Anyukámmal nem vagyok olyan bizalmas, anyukám nem fogad el. Neki nem tetszik az én punk életformám, hogy ilyesmi bandám van. Volt már pasim, három hónapig jártunk, már szakítottunk, ő is ebbe a bandába tartozik.

Tudom, hogy ma már punknak lenni sem olyan, mint azelőtt, az, hogy teljesen szabadok, meg össze-vissza lázadoznak, már sosem lesz. Nálunk már inkább csak a külsőségekről van szó: bulik, zene, az öltözék: bakancs, csíkos zokni, hajviselet. És anyukám ezt nagyon nem szereti...

Gyöngyház Egyesület és két ártatlan fiú

A Drogotót a lányok az egyesület sátrában töltötték ki.

Az egyesület Pécssett működik 1995 óta.

Beszélgetőpartnerem Ildikó, szociális munkás.

Itt a Szigeten hasonló, prevenciós tevékenységet folytatnak, mint otthon.

Pécssett többnyire szórakozóhelyekre mennek el, külön asztaluk van, szóróanyagokkal, ajándékövszerrel. Két szakember ott is, mint itt, kitölteti az önként vállalkozókkal a Drogotót.

– Ezzel kapcsolatban – mondja Ildikó – elindul egy beszélgetés. A drogokról, a közelebbi és távolabbi hatásokról. De beszélünk a droggal kapcsolatos jogszabályokról is. Ha problémájuk van, mi nyíltan válaszolunk, igyekszünk a helyzetüknek megfelelő tanácsokkal szolgálni.

Kezdetben a diszkók közönsége bizalmatlanul fogadott bennünket, azt hitték, hogy rendőrök vagyunk. Ma már elfogadnak. Mi pedig tudjuk, hogy minden héten itt meg itt, ekkor meg ekkor tartják a diszkó-bulit, és rendíthetetlenül kivonulunk, felállítjuk a kis asztalunkat.

A Szigeten egész héten itt van az egyesület 15 munkatársa, ketten főfoglalkozásúak, a többiek kortárs segítők. Délelőtt 10-től hajnali háromig tartanak ügyeletet, váltják egymást. Többnyire este 10 után nő meg a sátorban a forgalom. Van, aki azért jön, hogy beszélgessen, de fordulnak hozzájuk komoly problémával, többen, akik évek óta függők, vagy éppenséggel az alkohollal állnak közelebbi kapcsolatban.

Mindenkinek megpróbálnak segíteni, megvannak az ismereteik, hogy az illető fiú-lány az ország különböző részein milyen jellegű segítségre, ellátásra számíthat.

Ildikó tapasztalatai szerint a Szigeten érdeklődők és „abszolút befogadóak az emberek”. Naponta százan-százötvenen töltik ki a Drogotót, de kétszer, háromszor annyian állnak meg beszélgetni. Leginkább barátokkal, és legtöbben kíváncsiságból. A kérdésekből következtetni lehet arra, hogy ha már gond van.

Sokan maguktól is elmondják, hogy a családi háttér az indíték, otthonról menekülnek drogba, alkoholba.

– A mi szerepünk, feladatunk nem az ijesztgetés, hanem a reális felvilágosítás. Be kell mutatni azt is, hogy miért használják, és hogy milyen hatásai vannak.

Az alkohol és a cigaretta használata általánosan elfogadott, noha tudjuk, hogy mennyire ártalmasak. Ma már azonban az illegális drogok is egyre inkább bekerülnek az ifjúsági kultúrába. A tizen-huszonévesek kíváncsiak, úgy tudják, hogy a szerekkel jobban fogják magukat érezni. Egyre lejjebb csúszik a korhatár. Minél fiatalabban kezdenek cigarettázni, alkoholt fogyasztani, annál valószínűbb, hogy korán nyúlnak a droghoz.

Az iskolák sokat tehetnének a megelőzésért. Mi járunk előadásokat tartani. Ha hívnak. De nem nagyon nyitnak az iskolák felé.

A két fiú – helyesek, jóképűek, szőkék – le nem vette a szemét Brigittáról és Éváról, félhangos megjegyzéseket tettek, míg a lányokkal folyt a beszélgetés. Megkértem őket, legyenek türelemmel, ha kedvük van hozzá, beszélgetnék velük is.

Volt kedvük.

Dani 18, Péter 19 éves. Dunántúli nagyvárosba valók.

Dani gimnáziumi pótérettségi előtt áll. Péter befejezett egy szakmunkásképzőt, és lekéselt egy szakközépet:

– Sziget után majd rohannom kell iskolát keresni.

Jó haverok. Gördeszkáznak, meg *marhulnak* egész nap. Ami túlzás, mert nyáron dolgoztak, a Melódiák iskolaszövetkezet révén végeztek alkalmi munkát. Dani a csökkenő gyereklétszám miatt bezárt iskolákból bútorokat cipelt, Péter a szakmájánál maradva szobafestett.

Alapkérdés:

– Hogy állnak a droggal?

Dani: – Egyszer elszívtam egy marihuánás cigarettát. Ettől olyan magamba fordulós lettem, elgondolkozó. Aztán kész. Soha többet.

Péter: – Se drog, se alkohol. Kétszer piáltam, nem értettem, mi benne a jó. Nem kellett. Inkább olvasok.

Dani: – Olvasunk. Science-fictionot.

Én egyébként kilógok a családból. Egy házban lakunk, anyám, én és a nagymamám. A szüleim elváltak. Anyámmal lehet beszélgetni, ő nagyon rendes. A nagymamával nem.

Apámmal sem nagyon. A Fater csak a minimumot adja, megnősült, onnan két gyereke van, én nem érdeklek. Nem tudok hozzá viszonyulni, nem ismerem, ő sem engem.

Péter: – Velem is ez az apanélküliség történt. Ebbe bele lehet szokni. A szüleim elváltak, anyám két éve meghalt. Az apám kedves kis alkoholista. Van egy testvérem. Egy báty. Huszonkét éves. Vele élek. Kapunk árvaellátást, abból. A bátyám osztja be. Ő nagyon ért hozzá. Ő olyan okos ember, főiskolás, településmérnöknek készül. Hetente egyszer megjönnek az anyai nagyszülők, rendet csinálni, főzni. Fanatikus rendmániások, különösen a nagymamám.

Még megtudom róluk, hogy Daninak van barátnője, és az édesanyjával meg az édesanyja egyik barátnőjével tud és szeret beszélgetni. Bizal-

masan is. Továbbá van még egy barátja Péteren kívül, egy vele egykorú osztálytársa.

– Velem állandóan ez van – mondja. – Mindig emberek közt akarok lenni.

Péter: – Van egy-két haverom. És a tesóm egyik évfolyamtársával kezdtünk összehaverkodni. Jó fej.

A Szigetről az a véleményük, hogy jók a programok, a koncertek, olyan emberekkel ismerkednek meg, akiket érdekesnek találnak, és végül, mondják, érdekes az egész, hogy az emberek nem kötődnek normákhoz.

A megfogalmazás ugyan nem pontos, de érteni vélem, hogy mire gondolnak.

Miről kellene a mozgássérülteknek beszélgetniük

A MEOSZ (Mozgássérültek Egyesületeinek Országos Szövetsége) sátrában Halmos Eszter, Karsai Judit, a szövetség munkatársai, Várkonyi Attila a Juventus Rádió szerkesztő-riportere, majd később Szekeres Pál egykori vívó olimpikon, kerekesszékes vívó világbajnok, a GYISM fogyatékosok sportjáért felelős helyettes államtitkára arról cserélnek eszmét, hogy a fogyatékos sportolókkal miként foglalkozik a média.

Csak szélről. Ritkán és óvatosan.

Szekeres Pál, aki a sportot mindkét oldalról megtapasztalta, azt fejtegeti, hogy vannak jól eladható sportok, és a média nyilván azok közvetítésére nyújt lehetőséget. Az egyik legfőbb szempont, hogy a közönség ismerje azoknak a sportolóknak a nevét, akiket megmutatnak.

A hazai média fél a fogyatékosoktól. Az idealizált szépségideálnak a fogyatékos sportolók nem felelnek meg, ezért attól tartanak a tévések, hogy a közönség idegenkedne a látványuktól. Noha épp a közszolgálati televízió tiszte és kötelessége lenne a közönséget hozzászoktatni, hogy a fogyatékkal élők, a *fogyik*, ahogy magukat kedves iróniával becézik, ugyanolyan emberek, mint az épek, azzal a különbséggel, hogy több akadállyal kell megküzdeniük.

Az irántuk tanúsított idegenkedés Nyugaton ismeretlen. Régi barát-nőm, aki érintett szülőként, fogyatékos gyerekek egy bizonyos csoportjának érdekében létrehozott egy alapítványt, a nyolcvanas években többször járt Nyugat-Európában tanulmányúton. Az ott tapasztaltak fellelkesítették, mikor azt látta, hogy Ausztria, Németország, Svájc milyen hihetetlen lehetőségeket nyújt a fogyatékosainak, például amikor vakokat tanítanak lovagolni, és mennyire tiszteletben tartják az emberi méltóságukat. Ugyanakkor mélységes mélyen lesújtották az itthoni körülmények. És itt nem csak az anyagiakról van szó, hanem éppen a másik ember iránti tiszteletről, illetve annak hiányáról.

Szekeres Pál sem csak a sportról beszélt. Óhatatlanul szóba került a *fogyik* általános helyzete.

– Nem azt akarjuk, hogy három ember megragadjon és fölvigyen bennünket a hatodik emeletre, hogy fölvegyük a segélyt. Azt kívánjuk, hogy

CIVIL VILÁG

szűnjenek meg az akadályok, és mi is dolgozhassunk, megkereshessük azt, amiből meg tudunk élni.

Jó, hogy most itt a Szigeten az emberek kipróbálhatják, milyen kerekesszékekben ülni – én kipróbáltam, még csak nem is lejtőn, hanem sík terepen, és nem tudtam segítség nélkül elkormányozni – de a mindennapi életre ki kellene dolgozni olyan technikákat, amelyek révén a kerekesszékekben ülők nem szenvednek hátrányt azzal a másikkal szemben, aki szabadon mozog.

Ma még a közlekedés, a munkavállalás a probléma, fogalmazzák meg a jelenlévők. Holott a fogyatékos emberek párválasztásáról, annak lehetőségeiről kellene beszélni, vagy arról, hogy miként élik meg a szülők állapotát a gyerekeik.

Ez is a Sziget 2003-ban.

És jó, hogy a Sziget nemcsak a föl-alá hullámzó tömegekről szól, az akadálytalanul közlekedőkről, hanem róluk is.